

Udklip fra Del I Demokrati?, kapitlet Et historisk og flertydigt begreb

...is Fukuyamas arbejder fra 1989 og 1992 – henholdsvis artiklen *The End of History?* og bogen *The End of History and the last Man*. I kølvandet på nyliberalismens globale fremmarch¹⁰ og den accelererende krise i Østblokkens kommandoøkonomier i 1980'erne, Murens fald og de efterfølgende politisk-økonomiske omvæltninger, mente Fukuyama at der nu kun var »én aktør tilbage som potentielt universelt gyldig ideologi: det liberale demokrati, ...«¹¹ For at være gyldigt måtte demokratiet altså nu og fremover være liberalt (dvs. liberalt i Fukuyamas forstand). I den henseende var den historiske udvikling afsluttet.¹²

Ganske vist noterede Fukuyama at begreberne liberalisme og demokrati, skønt »nært beslægtede«, nok kunne adskilles. Men selv knyttede han begreberne næsten ubrydeligt sammen: Liberalisme defineredes i sin politiske fremtrædelsesform som »en på lovgivning grundet styreform, der anerkender visse individuelle rettigheder eller giver visse garantier mod regeringsindblanding.« Og »i sin økonomiske fremtrædelsesform er liberalismen anerkendelse af retten til fri økonomisk aktivitet og økonomiske udvekslinger baseret på privatejendom og markeder.« Demokrati defineredes som »alle borgeres ret til at have andel i den politiske magt, dvs. alle borgeres ret til at stemme og deltage i det politiske liv.« Men, fortsatte Fukuyama, netop »retten til at deltage i den politiske magt kan anskues som endnu en liberal rettighed – faktisk den vigtigste af dem alle – og dette er grunden til, at liberalismen historisk har været sammenfaldende med demokratiet.«¹³

Fukuyama fastslog også at en stat var uliberal – og ifølge ovenstående altså dermed demokratisk ugyldig – hvis den modarbejdede »privatejendomsrettens og den private foretagssomheds legitimitet«, eller »baserer sig på andre principper (såsom 'økonomisk retfærdighed') ...«¹⁴ Og hermed berørte Fukuyama et grundlæggende demokratispørgsm ...

Læs videre i bogen

Noterne til klippet ses nedenfor (fremhævet)

9 Hermed støtter jeg op om fx demokratiteoretikeren David Held's opfattelse: at opstille fuldstændigt »videnskabelige« og værdifrie demokratiteorier er umuligt. Held s. 8.

10 Nyliberalismen forstås her som den stærke tillid til markedskræfterne kombineret med konservative værdier som fx et stærkt militær, der vandt frem fra slutningen af 1970'erne (personificeret i statsledere som Ronald Reagan og Margaret Thatcher).

11 Fukuyama s. 62. Der refereres og citeres fra den danske 1993-oversættelse af *The End of History and the last Man*, med titlen *Historiens afslutning og det sidste menneske*.

12 Ti år efter offentliggørelsen af artiklen *The End of History?* øvede Fukuyama delvist selvkritik, idet han i en ny artikel tog afstand fra sin »tese om, at historien skrider fremad og har retning« og erkendte at »historien kan ikke afsluttes, så længe den moderne videnskab ikke er afsluttet; ...« Han fastholdt dog at »det liberale demokrati og en markedsorienteret økonomisk orden er det eneste alternativ for det moderne samfund.« Se Fukuyamas artikel under den danske overskrift *Historien slutter i morgen* i *Politiken* d. 27.6.1999.

13 Fukuyama s. 62-64. Indflydelsesrige kræfter plæderer i dag for denne demokratiopfattelse. Her USA's daværende viceudenrigsminister Marc Grossman i *Jyllands-Posten* d. 6.4.2004: »Der er væsentlige fællestræk i demokratiske samfund, herunder ... fri markedsdannelse«.

14 Fukuyama s. 64.

15 Se Kjeldsen.

16 Ibid. s. 453.

17 Ibid. s. 476.

18 Ibid. s. 476f. Det her citerede er Kjeldsens citeringer fra programmet.

19 Ibid. s. 477.

20 Ibid. s. 483f.

21 Ibid. s. 455-459.

22 Ibid. note 23, s. 453 i teksten, s. 491 i noteapparatet. Alf Ross vender jeg tilbage til.